

DOI: <https://doi.org/10.32070/ec.v2i46.84>**Марія Луцик**

к.е.н.,

Державний вищий навчальний заклад

«Університет банківської справи»,

докторант

Україна, Київ

blackmary@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-2185-7658

АКТУАЛЬНИЙ СТАН ГОТІВКОВОГО ОБІГУ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Анотація. Це дослідження робить внесок до наукової літератури, підкреслюючи актуальність проблеми виведення коштів з-поза банківського обігу, зменшення обороту готівки в економіках різних країн з метою мінімізації ризиків, пов'язаних з її використанням.

Зниження готівкового обігу – завдання, що вимагає вирішення економічних, політичних, соціальних, адміністративних, психологічних проблем. Загальне зниження обсягів готівкової грошової маси призведе до зниження темпів інфляції, ризиків відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму, сприятиме підвищенню інвестиційного клімату, лібералізації кредитного ринку тощо.

Незважаючи на досить тривалий час, протягом якого обрана тема досліджується науковцями і опрацьовується на практиці на рівні держав, міждержавних об'єднань, банків, все ще лишається значна частка операцій з готівкою при загальній тенденції до збільшення безготівкових операцій як за кількістю, так і за сумами. Тому важливо отримувати й аналізувати актуальну інформацію, переглядати прогнози, уточнювати плани, чому й присвячене в першу чергу це дослідження.

Перехід на безготівкові розрахунки пов'язаний з низкою перешкод і викликів, тому автором проаналізовано детермінанти впровадження та ефективність безготівкового обороту, обґрунтовано, які соціально-економічні чинники стримують використання безготівкових операцій. Попит на використання безготівкових розрахунків залежить від рівня використання грошових коштів у країні, і від того наскільки швидко суспільство зможе відмовитись від фізичних грошей. Визначено позитивні аспекти впливу безготівкового обігу на економіку країни, державне управління, промисловість та суспільство.

Статистичні дані свідчать, що надання переваги певним видам платіжних інструментів, готівці чи безготівковому розрахунку залежать від рівня економічного розвитку країни, традицій, звичок та напрямів економічної активності в суспільстві.

У цій статті розглянуто та проаналізовано сучасний стан готівкового обігу в окремих країнах, наведено співвідношення грошових коштів до загальних активів світових технологічних компаній з 2007 по 2019 рік; відображено прогнози використання готівки в різних країнах.

Крім того, не лишається без уваги питання кібербезпеки, якій слід приділяти особливу увагу, коли мова йде про розрахунки за допомогою спеціальних платіжних засобів загалом, і в мережі Інтернет зокрема.

Ключові слова: готівка, безготівкові розрахунки, готівково-грошовий обіг, безготівковий обіг, банківська система

Формул: 0, рис.: 3, табл.: 3, бібл.: 26

JEL Classification: G35, O23

Mariia Lutsyk

PhD (Economics),

Banking University

postdoctoral student

Kyiv, Ukraine

blackmary@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-2185-7658

CURRENT STATE OF CASH CIRCULATION AND CASHLESS PAYMENT TRANSACTIONS

Abstract. This research contributes to the scientific literature, emphasizing the urgency of the issue of funds withdrawal from banking circulation, reducing cash turnover in the economies of different countries in order to minimize the risks associated with its use.

Reducing of cash circulation is a task that requires solving economic, political, social, administrative, psychological problems. The general decrease in the amount of cash will lead to reduction of inflation rate, the risk of money-laundering, terrorist financing, will improve the investment climate, liberalize the credit market, etc.

Despite the rather long time during which the chosen topic is researched by scholars and studied in practice at the level of states, intergovernmental associations, banks, there is still a significant share of cash transactions with a general tendency to increase cashless transactions both in number and amount. Therefore, it is important to obtain and analyse relevant information, review forecasts, clarify plans - these are what this study is primarily devoted to.

The transition to cashless payments is associated with a number of obstacles and challenges, so the author analyses the determinants of implementation and the effectiveness of non-cash turnover, substantiates which socio-economic factors constrain the use of non-cash transactions. The demand for non-cash payments depends on the level of use of cash in the country, and on how quickly society will be able to stop using physical money. The positive aspects of the impact of non-cash circulation on the country's economy, public administration, industry and society have been identified.

Statistics show that the preference for certain types of payment instruments, cash or non-cash payment depends on the level of economic development of the country, traditions, habits and areas of economic activity in society.

This article considers and analyzes the current state of cash circulation in selected countries, presents the ratio of cash to total assets of global technology companies from 2007 to 2019; shows forecasts of cash use in different countries.

In addition, the issue of cybersecurity, which should be given special attention when it comes to payments using special means for it in general, and on the Internet in particular, is not ignored.

Keywords: cash, cashless payments, cash circulation, non-cash circulation, banking system

Formulas: 0, fig.: 3, tabl.: 3, bibl.: 26

JEL Classification: G35, O23

Вступ. Актуальною проблемою розвитку економіки країн є впровадження заходів для зменшення обсягів готівкового грошового обороту, а в перспективі і повна відмова від готівки, що може призвести до зниження темпів інфляції, рівня корупції, підвищення інвестиційного клімату та лібералізації кредитного ринку, і, як наслідок, стане поштовхом до розвитку системи безготівкових розрахунків.

На сьогоднішній день використання готівки у розвинутих країнах значно падає, як приклад такими країнами є Швеція, Данія та Великобританія. Ведеться багато дискусій відносно готівкових та безготівкових розрахунків, які зосереджені на питаннях, що стосуються переваг безготівкових розрахунків та можливих наслідків їх впровадження. Попит на використання безготівкових розрахунків залежить від рівня використання грошових коштів у країні і наскільки швидко люди зможуть відмовитись від фізичних грошей.

Ідея безготівкового суспільства, яку пропагували протягом останнього півстоліття, поєднує дві ключові ідеї, а саме: зникнення грошових коштів та роль, яку відіграє в цій зміні технологічно керований рух до дематеріалізації грошей. Як вказали Бернардо Батіс-Лазо, Томас Хей та Девід Стірнс, цей проект вкорінюється в майбутньому більше, ніж у минулому, оскільки він ілюструє спільне бачення того, що має бути, але залишається складним для реалізації через контрастні інтереси та мотиви, незважаючи на технологічні проблеми [Batiz-Lazo, Haigh, Stearns 2011; Drozd, Marszalek-Kawa, Miskiewicz, Szczepanska-Waszczyna 2020].

Зниження готівкового обігу - основне завдання, що вимагає вирішення економічних, політичних, соціальних, адміністративних, психологічних проблем. Загальне зниження обсягів готівкової грошової маси, очевидно, призведе до зниження темпів інфляції, рівня корупції, сприятиме підвищенню інвестиційного клімату та лібералізації кредитного ринку, і як наслідок стане стимулом до розвитку системи безготівкових розрахунків.

Хоча ми знаходимося на шляху становлення повністю безготівкового суспільства, правда в тому, що до фінішу ще дуже далеко [Dzwigol 2020; Dzwigol, Dzwigol-Barosz, Miskiewicz, Kwilinski 2020]. Перш ніж буде досягнуто цієї цілі, потрібно ще багато зробити з точки зору загальних знань і підвищення усвідомленості про переваги безготівкового майбутнього.

Аналіз досліджень та постановка завдання. У зарубіжній та українській науковій літературі проблемам організації готівкового та безготівкового обігу приділяється значна увага. Вагомий внесок у дослідження різних аспектів цієї проблеми зробили такі науковці, як Науменкова С.В., Міщенко С.В. [Науменкова, Міщенко 2018], Мельниченко О.В. [Мельниченко 2013; Мельниченко 2014; Melnychenko, Hartinger 2017], які розкрили особливості реалізації Національним банком України функцій оверсайта платіжних систем на засадах ризик-

орієнтованого банківського нагляду та визначенні першочергових завдань у сфері регулювання платіжних систем в Україні та нагляду за ними. Лебедик Г.В. [Лебедик, Максютенко, Яценко 2016] та Чуприна Л.В. [Чуприна, Лелюк 2019] розглядали стан, проблеми та перспективи організації безготівкових розрахунків в Україні. Чайковський Я. [Чайковський 2018] визначив чинники, які впливають на рівень готівки, та переваги безготівкових розрахунків для всіх учасників грошових відносин в економіці; Бублик Є.О. визначив напрями та розробив рекомендації щодо заходів та інструментів державної підтримки розвитку ринку платіжних карток в Україні з метою розв'язання проблеми зростання частки готівкових розрахунків та підвищення ефективності фінансових ринків [Bublyk 2016].

Серед зарубіжних науковців, то Пржилуска-Шмідт Ю. обґрунтувала переваги та загрози ліквідації готівки на користь безготівкових розрахунків [Przyłuska-Schmitt 2018]. Ерлінг Х. [Erling 2013] у своєму дослідженні «Готівка мертва, довге життя готівки» аргументувала, що безготівкове суспільство не є неминучим, і навела причини, чому це так. Харасім Я. [Harasim 2016] досліджувала перехід від готівкових до безготівкових операцій в Європі. Моран А. [Moran 2016] вивчав питання війни з готівкою: як уряди та банки вбивають готівку та що можна зробити, щоб захистити себе. Тому, основною метою нашого дослідження – обґрунтувати переваг та недоліків безготівкових розрахунків і їхній вплив на різні сфери держави на основі аналізу стану готівкового та безготівкового обігу в світі.

Результати дослідження. Як показують дані на рис. 1, в Європі існують значні культурні відмінності у використанні грошових коштів. У Греції та Іспанії переважна більшість особистих покупок здійснюється готівкою – 88% і 87% відповідно. В Швеції, Данії та Великобританії показник використання готівки при розрахунках є найнижчим і це свідчить про надання переваги безготівковим платежам.

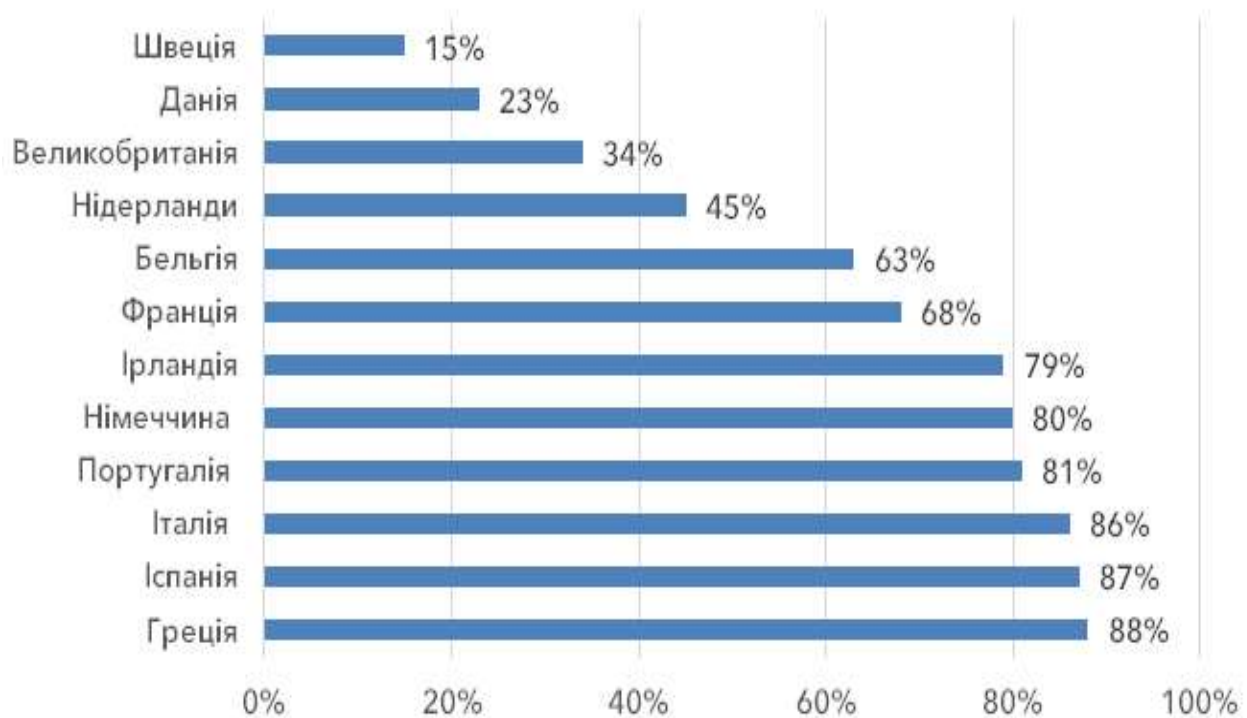

Рисунок 1 – В якій країні Європи готівка є «королем»

Джерело: побудовано автором за даними [Access to Cash Review – Final Report march 2019]

Використання готівки в багатьох країнах, у тому числі і в Україні, скорочується. На 01 квітня 2020 року у готівковому обігу України перебувало готівки на суму 424,2 млрд грн, зокрема банкнот - 421,4 млрд грн (2,8 млрд штук) та монет - 2,7 млрд грн (13,4 млрд штук) [Національний банк України, 2020]. Станом на 01 січня 2019 року в готівковому обігу країни перебувало банкнот і монет на загальну суму 400,1 млрд грн. Це на 38,6 млрд грн, або на 10,7% більше ніж на початок 2018 року (361,5 млрд грн). Готівково-грошовий обіг в Україні у 2018 році характеризувався збільшенням готівки в обігу. Проте, якщо порівнювати з 2014 роком, то рівень готівки в економіці у 2018 році зменшився з 17,8 % до [10,3%] від ВВП [Структура готівки в обігу. (n.d.)].

Якщо подивитись на співвідношення грошових коштів та / або грошових еквівалентів до загальних активів світових технологічних компаній з 2007 по 2019 рік (рис. 2), то станом на 2019 рік 20,5 % загальних активів технологічних компаній становили грошові кошти або їх еквіваленти, а в 2018 році 23,5%.

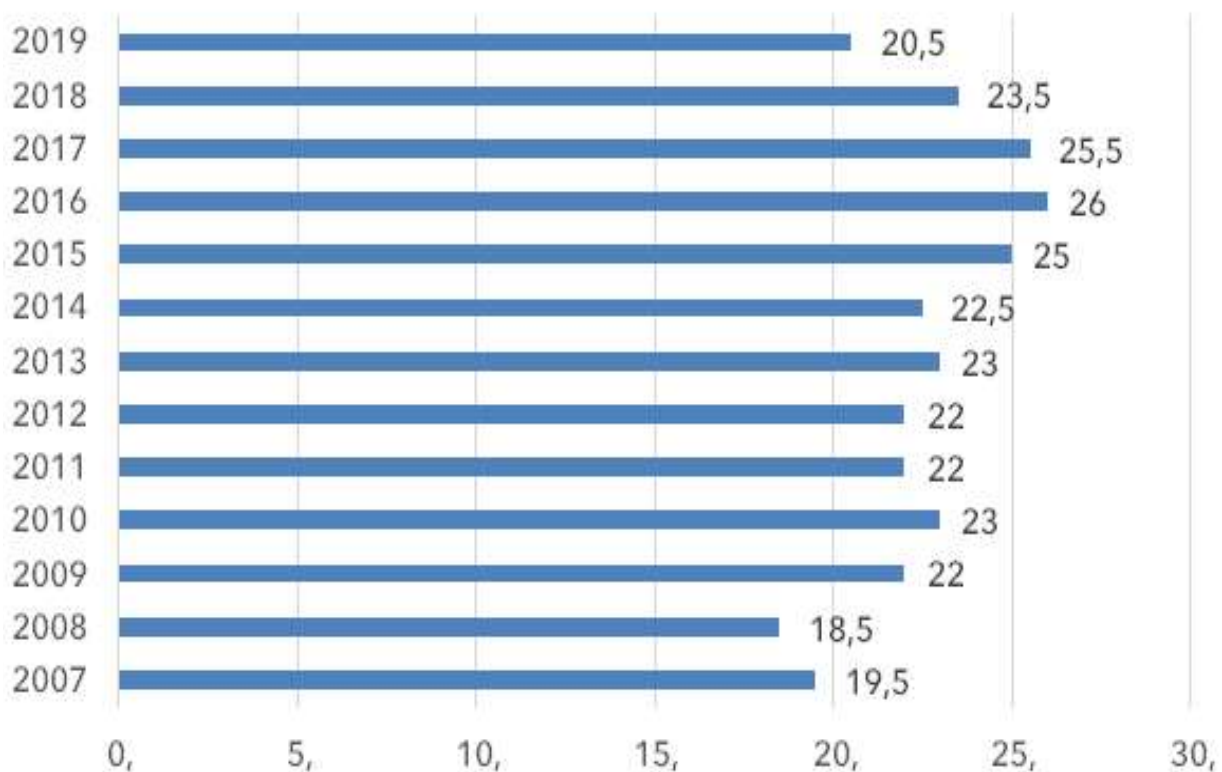

Рисунок 2 – Частка грошових коштів та їх еквівалентів у світовій індустрії в загальній кількості активів з 2007 по 2019 р.

Джерело: [S&P Global Ratings; Statista estimates 2020]

Ще у 2017 році польським банком ING було проведено соціологічне дослідження з метою з'ясувати, як часто люди використовують готівку у повсякденному житті. Приблизно кожен п'ятий опитаний (21%) у Європі сказав, що не носить та не використовує готівку для оплати за товари та послуги, а 54% респондентів погодились із твердженням, що зараз набагато рідше використовують готівку в порівнянні з минулим роком [All aboard for the cashless society. ING International Survey Mobile Banking. (n.d.)].

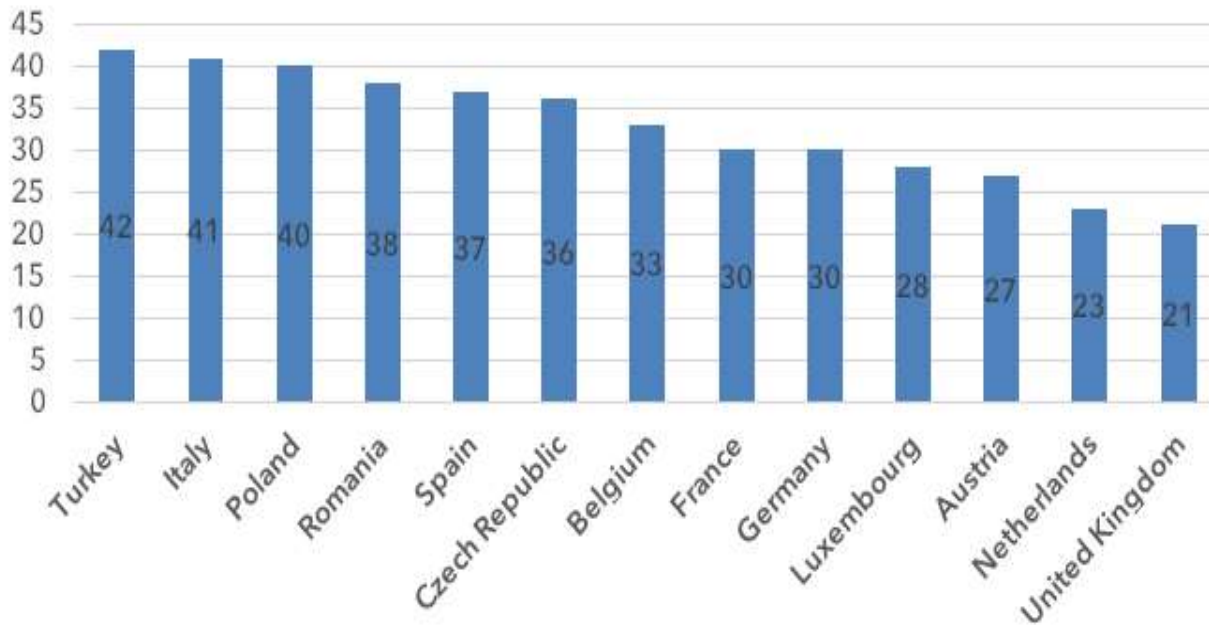

Рисунок 3 – Частка осіб, які надавали перевагу безготівковим розрахункам у вибраних європейських країнах в 2017 році

Джерело: [All aboard for the cashless society. ING International Survey Mobile Banking. (n.d.)]

У 2019 році науковцями Танай Хяонаронг та Девід Хамфрі було проведено дослідження та спрогнозовано рівень використання готівки в різних країнах у 2026 році у порівнянні з 2016 роком (таблиця 1).

Таблиця 1 – Прогнозований рівень готівкових розрахунків країн за 2016 та у 2026 році

Країна	Рівень готівкових розрахунків у 2016 році, %	Рівень готівкових розрахунків у 2026 році, %	Щорічне зниження готівкових розрахунків, %
Австралія	21	10	1,1
Китай	18	3	1,5
Данія	24	9	1,5
Німеччина	69	49	2,0
Індія	46	46	0
Японія	22	5	1,7
Нідерланди	29	14	1,5
Норвегія	10	4	0,6
Сінгапур	26	9	1,7
Великобританія	24	14	1,0
США	29	20	0,9
Середнє значення	29	17	1,4

Джерело: [Khiaonarong, Humphrey 2019].

Прогнозується, що рівень використання готівкових розрахунків, крім Індії, знизиться у період з 2016 по 2026 рік. Середнє зменшення серед країн за десятирічний прогнозний період становить 13,5 % або 1,4 % на рік. Як видно з порівняння рівнів використання грошових коштів з 2016 по 2026 рік у таблиці 1, найбільші скорочення відбулися для Німеччини (на 20 п.п. за 10 років), а потім Японії та Сінгапуру (по 17 п.п.). Окрім Німеччини та Індії, у яких найбільше і найменше скорочення частки грошових коштів, відповідно, більшість інших країн далеко не відхиляються від середнього скорочення частки грошових коштів на 1,4 п.п. на рік.

Зменшення частки використання готівкових коштів повинно падати, але з меншою швидкістю, оскільки воно наближається до насичення (нульове або мінімальне використання). У 2016 році лише в Норвегії рівень використання готівки становив 10 процентів або менше. До 2026 року, якщо прогноз правильний, Австралія, Китай, Данія, Сінгапур та Японія можуть приєднатися до Норвегії, до групи з низьким використанням готівки.

GlobalData, провідна компанія, що займається даними і аналітикою, прогнозує, які країни, швидше за все, будуть лідерами в переході до дійсно безготівкового суспільства [GlobalData 2020].

Влад Тотія, аналітик по платежах GlobalData, пояснює «У 2019 році на електронну торгівлю припало 3,5 трильйона доларів світових продаж». Банки поступово закривають свої філії, щоб повністю перейти на цифрове мовлення, і люди в цілому втомилися чекати цілими днями у відділеннях банків для здійснення міжнародних транзакцій. «Всі ці події вказують на одне питання: який сенс в грошах? Незважаючи на те, що він як і раніше може використовуватися, особливо між банками, фізичні гроші коштують дорого для зберігання, передачі і виробництва. Більшість вироблених монет менш цінні, ніж матеріал, з якого вони виготовлені».

У міру того, як світ рухається до захоплюючого безготівкового майбутнього, GlobalData пророкує, які країни можуть стати безготівковими лідерами в наступному десятилітті (Таблиця 2).

Таблиця 2 – Прогноз безготівкових лідерів до 2022 року

Країна	
Фінляндія	Займає друге місце в Ірландії по частоті використання карт, п'яте місце у витратах на електронну комерцію в процентах від валового внутрішнього продукту (ВВП), третє місце по проникненню інтернет-банкінгу і друге місце по проникненню смартфонів в прогнозі на 2022 рік. «У країні з населенням всього 5,5 млн., готівкові гроші стають все більш неактуальними як в сільських, так і в міських районах. Незважаючи на те, що вона не приймає такі агресивні заходи, як Швеція, щоб перейти на повністю цифрову економіку, Фінляндія в даний час здається більш безготівковою».
Швеція	«До 2023 році Швеція повинна стати першим по-справжньому безготівковим суспільством, і вона займає п'яте місце в рейтингу GlobalData. Єдина причина, по якій країна не займає перше місце в рейтингу, полягає в тому, що, не дивлячись на дуже агресивну політику уряду щодо позбавлення країни від готівки, в Фінляндії, Норвегії та Південній Кореї трохи вищий рівень проникнення інтернет-банкінгу або частота використання кредитних/дебетових карт. «Якщо є будь-яка країна, що здатна протягом декількох років вийти на перше місце і стати по-справжньому безготівковим суспільством, то це Швеція».

Китай	<p>У Китаї однією з областей, де відбулися екстремальні зміни, є швидке впровадження мобільних платежів. Одним з найпопулярніших способів оплати по телефону є сканування QR-коду. Цей метод був успішно прийнятий основним суспільством, від Пекіна до більш сільських місцевостей, таких як Сичуань. Одним із доказів того, що Китай швидко рухається до безготівкового суспільства є його безперечне лідерство в галузі електронної комерції, з витратами 11,6% від ВВП країни до 2022 року.</p> <p>«Єдина причина, по якій Китай не займає більш високе місце в рейтингу, пов'язана з найбільшою кількістю населення, а це означає, що проникнення і масове впровадження безготівкових методів займає більше часу, ніж в невеликих країнах. Станом на 2019 рік у Китаї було зареєстровано близько 80 мільярдів транзакцій готівкою».</p>
Південна Корея	<p>Приблизно 6% ВВП країни складають витрати на електронну комерцію і більше 100 транзакцій в середньому на карту в рік. Південна Корея знаходиться на шляху до того, щоб до 2022 року залишитися в трійці безготівкових країн.</p> <p>«Більше половини з 1600 банківських відділень країни більше не приймають грошові вклади або зняття коштів, а значна кількість державних установ повністю безготівкова».</p>
Сполучене Королівство	<p>Великобританія, а особливо Лондон, дійсно підготували свою технічну сцену, і «оцифровка» грошей не залишилася позаду. Великобританія є лідером у багатьох областях інноваційних технологій. Мобільні платежі не є чимось новим в країні, і все більше дрібних торговців приймають платежі за картками і з мобільних пристроїв.</p> <p>«Великобританія займає друге місце в світі за обсягом електронної торгівлі в процентному відношенні до ВВП, поступаючись лише Китаю. Британцям стало зручно брати з собою телефон або карту, щоб оплачувати навіть самі повсякденні щоденні покупки. При таких темпах Великобританія повинна перейти до безготівкового суспільства до середини 2020-х років».</p>
Австралія	<p>Посідає сьоме місце з точки зору безготівковій готовності, і вона серйозно готується «оцифрувати» більшу частину своєї економіки. До 2022 року переважна більшість населення має мати хоча б один смартфон, завдяки чому відбудеться значний розвиток інтернет-банкінгу. Очікується, що близько 2021 року для звичайного споживача повинно з'явитися набагато більше альтернативних і цифрових способів оплати».</p>

Джерело: систематизовано автором на за даними [GlobalData 2020].

Для того, щоб повністю перейти на безготівковий обіг ще потрібно вирішити багато соціальних питань. Є багато не лише переваг, але і недоліків відносно переходу до 100% безготівкової системи (табл. 3).

Таблиця 3 – Основні переваги та недоліки використання безготівкового обігу

№	Недоліки	Переваги
1	Недовіра населення до банківської системи	Зменшення частки тіньової економіки
2	Низька фінансова грамотність населення	Стабілізація банківської системи
3	Недостатні технічні знання та технічні обмеження	Розширення можливостей для інвестицій
4	Поширення кіберзлочинності: кардингу, фішингу та вішингу	Позитивні зміни в кримінальній обстановці
5	Не контрольованість витрат при здійсненні безготівкових розрахунків	Зниження витрат при обміні валют

Джерело: складено автором

До позитивних аспектів безготівкових розрахунків слід віднести:

- зниження вартості готівки сприятиме росту економіки та підвищенні рівня її прозорості, розвитку сучасних сервісів та технологій;
- зниження тіньової економіки та декриміналізація;
- скорочення витрат: обслуговування грошового обігу;
- стимулювання інновацій та цифровізація. Згідно з оцінками, наведеними у стратегії «Україна 2030Е - країна з розвинутою цифровою економікою», частка цифрової економіки у ВВП найбільших країн світу у 2030Е досягне 50-60%. В Україні цей показник може бути ще вищим – 65% ВВП (за реалізації форсованого сценарію розвитку цифрової економіки в Україні) [Фіщук, Матюшко, Чернів, Юрчак, Лаврик, Амелін 2018];
- посилення фінансового моніторингу;
- залучення інвестицій та стимулювання економічного та промислового розвитку;
- створення нових робочих місць та професій;
- стимулювання інновацій та цифровізація;
- підвищення захисту від шахрайських дій (пограбування, підроблення банкнот і т.д.);
- зручність у використанні;
- доступ до додаткових сервісів та можливостей;
- зниження рівня «тіньової» економіки.

Усе перелічене призведе до підвищення результативності й ефективності публічного управління та адміністрування.

Основними перевагами впровадження безготівкових розрахунків, є як ми вже говорили, зниження тіньової економіки, зниження ризику неповернення коштів збільшує доступність і здешевлює кредитування як для підприємств, так і для населення і тим самим сприяє стабільності банківської системи.

Держава без корупції, стабільна економіка, надійна банківська система та сумлінні платники податків роблять країну привабливою для зовнішніх і внутрішніх інвесторів, що є поштовхом до розширення можливостей для інвестицій. Безготівкові розрахунки ускладнюють діяльність наркобізнесу, торгівлі людьми, тероризму через те, що зникає можливість для анонімних платежів, і тому це сприятиме до позитивних змін в кримінальній обстановці.

Проте, існує багато технічних, соціальних та культурних перешкод, які не дозволяють використовувати безготівкові розрахунки. Деякі люди відчувають страх перед новими технологіями, бояться значних витрат, пов'язаних із тим, щоб мати рахунок при низькому доході. Для інших наявність грошових коштів дає їм відчуття безпеки та свободи, вони не вірять жодним фінансовим установам, і особливо не довіряють банкам.

Відносно технічних обмежень, то незважаючи на пропаганду карткових розрахунків, у багатьох магазинах неможна розплатитися за допомогою банківської карти. Також, значна кількість людей, особливо старшого віку, не вміють поводитись з електронними платіжними засобами навіть на базовому рівні. Тому, у напряду держави зі зменшення готівкового обороту повинні бути передбачені окремі заходи спрямовані для населення вікової групи від 50 років, а саме:

- підвищення фінансової грамотності для населення віком від 50 років;
- навчання та маркетингові програми для мотивації безготівкових розрахунків

- виплати пенсій та соціальної допомоги через платіжні картки, не лише у містах, але і у сільській місцевості.

Якщо говорити про кіберзлочини у сфері безготівкових розрахунків, то найпоширенішими видами є:

- Кардинг - використання в операціях реквізитів платіжних карт, отриманих зі зламаних серверів інтернет-магазинів, платіжних і розрахункових систем, а також із персональних комп'ютерів (або безпосередньо, або через програми віддаленого доступу, «трояни», «боти»).
- Фішинг - вид шахрайства, відповідно до якого клієнтам платіжних систем надсилають повідомлення електронною поштою нібито від адміністрації або служби безпеки цієї системи з проханням вказати свої рахунки та паролі.
- Вішинг - вид кіберзлочинів, у якому в повідомленнях міститься прохання зателефонувати на певний міський номер, а при розмові запитуються конфіденційні дані власника картки [Голуб 2016].

Найбільш популярними видами шахрайства в Україні є фішинг та вішинг, де йдеться про введення в оману громадян будь-якими способами для того, щоб вони розголосили власні персональні дані, реквізити платіжних карток, коди/паролі чи здійснили переказ коштів під психологічним впливом на користь шахраїв. У більшості випадків злочинці намагаються видати себе за співробітників банку або Національного банку (наприклад, служби безпеки) та активно починають випитувати особисту інформацію й інші дані.

Найбільша кількість незаконних дій із платіжними картками в 2019 році відбувалась у мережі Інтернет - 41,4 тис. випадків (58% від загальної кількості). Водночас порівняно з 2018 роком цей показник зменшився майже вдвічі. Разом із цим минулого року майже зрівнялися за кількістю та сумами незаконних дій операції з використанням банкоматів та оплати в торговельній мережі [Збитки від незаконних дій із платіжними картками зменшилися більше ніж удвічі. (n.d.)].

Професор Познанського економічного університету Гжегож Вотковяк у одному із інтерв'ю сказав: «Безготівковий обіг несе із собою дві основні загрози: безпеку самих транзакцій; і страх, коли кожна операція, яку ми робимо, чи то телефонною чи електронною передачею, є зареєстрована у системі і теоретично навіть без встановленого GPS відстежує мене. Хтось, хто слідкує за моїми платежами, легко побачить, де я перейшов дорогу, де я заправляв авто паливом, де обідав, де робив покупки і що робив. Сьогодні всі установи, що займаються платіжними операціями, слідкують за цією інформацією навіть для маркетингових цілей, звичайно, враховуючи інші норми, що захищають наші дані. Однак на даний момент я б не побоювався, що протягом 5-10 років ці гроші можуть повністю зникнути. В даний час я б не побоювався повної ліквідації готівки, але з іншого боку, дивлячись на той факт, що у нас в Азії є перші спроби виплат коштів за допомогою сканування обличчя, то яким буде наше майбутнє через 10 років, я боюся, що ми не зможемо передбачити» [Wojtkowiak 2020].

Ще одним недоліком використання безготівкових розрахунків є страх людей, що вони не зможуть контролювати витрати безконтактними платежами, адже оплачуючи картою в магазині, ми втрачаємо контроль над коштами на нашому рахунку, а часто і над загальною сумою наших витрат.

Висновки. Зниження готівкового обігу – завдання, що вимагає вирішення економічних, політичних, соціальних, адміністративних, психологічних проблем. Загальне зниження обсягів готівкової грошової маси призведе до зниження темпів інфляції, ризиків відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму, сприятиме підвищенню інвестиційного клімату, лібералізації кредитного ринку тощо.

Незважаючи на досить тривалий час, протягом якого обрана тема досліджується науковцями і опрацьовується на практиці на рівні держав, міждержавних об'єднань, банків, все ще лишається значна частка операцій з готівкою при загальній тенденції до збільшення безготівкових операцій як за кількістю, так і за сумами. Тому важливо отримувати й аналізувати актуальну інформацію, переглядати прогнози, уточнювати плани, чому й присвячене в першу чергу це дослідження.

Перехід на безготівкові розрахунки пов'язаний з низкою перешкод і викликів, тому автором проаналізовано детермінанти впровадження та ефективність безготівкового обороту обґрунтовано, які соціально-економічні чинники стримують використання безготівкових операцій. Попит на використання безготівкових розрахунків залежить від рівня використання грошових коштів у країні, і від того наскільки швидко суспільство зможе відмовитись від фізичних грошей. Визначено позитивні аспекти впливу безготівкового обігу на економіку країни, державне управління, промисловість та суспільство.

Статистичні дані свідчать, що надання переваги певним видам платіжних інструментів, готівці чи безготівковому розрахунку залежать від рівня економічного розвитку країни, традиціям, звичкам та напрямів економічної активності в суспільстві.

У цій статті розглянуто та проаналізовано сучасний стан готівкового обігу в окремих країнах, наведено співвідношення грошових коштів до загальних активів світових технологічних компаній з 2007 по 2019 рік; відображено прогнози використання готівки в різних країнах.

Література

- Голуб, А. (2016). *Кіберзлочинність у всіх її проявах: види, наслідки та способи боротьби*. Retrieved 14.03.2020 from <https://www.gurt.org.ua/articles/34602/>
- Збитки від незаконних дій із платіжними картками зменшилися більше ніж удвічі. (n.d.). (2020). Retrieved 14.03.2020 from <https://bank.gov.ua/news/all/zbitki-vid-nezakonnih-diy-iz-platijnimi-kartkami-zmenshilisya-bilshe-nij-udvichi>
- Лебедик, Г. В., Максютенко, Н. О., & Яценко, В. В. (2016). Стан та перспективи організації безготівкових розрахунків в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 22, 166-171. Retrieved 14.03.2020 from <http://www.vestnikeconom.mgu.od.ua/journal/2016/22-2016/38.pdf>
- Мельниченко, О. (2013). Аналіз стану використання сучасних платіжних засобів у контексті виведення готівкових коштів із поза банківського обігу в Україні. *Вісник Національного банку України*, 1, 26 – 31.
- Мельниченко, О. В. (2014). Глобалізаційні передумови виникнення та розвитку електронних грошей. *Бізнес Інформ*, 10, 345 – 352.

- Науменкова, С. В., & Міщенко, С. В. (2018). Оверсайт платіжних систем на засадах ризик-орієнтованого нагляду. *Науковий погляд: економіка та управління*, 2, 149-157.
- Структура готівки в обігу. (n.d.). (2020). Retrieved 14.03.2020 from <https://bank.gov.ua/news/all/gotivkoviy-obig-v-ukrayini>.
- Фіщук, В., Матюшко, В., Чернів, Є., Юрчак, О., Лаврик, Я., & Амелін, А. (2018). *Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою*. Retrieved 14.03.2020 from <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.
- Чайковський, Я. (2018). Грошовий обіг в Україні: сучасний стан, проблеми та напрями удосконалення організації. *Світ фінансів*, 2(55), 108-122. Retrieved 14.03.2020 from <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/31336/1/%D0%A7%D0%B0%D0%B9%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf>
- Чуприна, Л. В., & Лелюк О. С. (2019). Проблеми та перспективи розвитку безготівкових розрахунків в Україні. *Інфраструктура ринку*, 32, 462-466. Retrieved 14.03.2020 from http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/71.pdf
- Access to Cash Review – Final Report march. (n.d.). (2019). Retrieved 14.03.2020 from <https://www.accesstocash.org.uk/media/1087/final-report-final-web.pdf>.
- Batiz-Lazo, B., Haigh, T., & Stearns, D. (2011). How the Future Shaped the Past: The Case of the Cashless Society. *Bangor Business School Working paper*, 11/009. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1986011>
- Bublyk, I. (2016). Payment cards market in Ukraine: prospects and limitations of development. *Economics and forecasting*, 3, 51-64. <http://dx.doi.org/10.15407/eip2016.03.051>
- Drozd, W., Marszalek-Kawa, J., Miskiewicz, R., & Szczepanska-Waszczyzna, K. (2020). *Digital Economy in the Comporary World*. Torun: Wydawnictwo Adam Marszalek.
- Dzwigol, H. (2020). Methodological and Empirical Platform of Triangulation in Strategic Management. *Academy of Strategic Management Journal*, 19(4), 1-8
- Dzwigol, H., Dzwigol-Barosz, M., Miskiewicz, R., & Kwilinski, A. (2020). Manager Competency Assessment Model in the Conditions of Industry 4.0. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 7(4), 2630-2644. [https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.4\(5\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.4(5))
- Erling, G. (2013). Cash is dead, long live cash. *Journal of Payments Strategy & Systems*, 7(1), 43-49.
- Top countries moving towards a cashless society by 2022, revealed by GlobalData. (n.d.). (2020). Retrieved 14.03.2020 from <https://www.globaldata.com/top-countries-moving-towards-a-cashless-society-by-2022/>.
- Harasim, J. (2016). *Europe: The Shift from Cash to Non-Cash Transactions*. In: Górka J. (eds) *Transforming Payment Systems in Europe*. Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions. Palgrave Macmillan, London https://doi.org/10.1057/9781137541215_2
- All aboard for the cashless society. *ING International Survey Mobile Banking*. (n.d.). (2017). Retrieved 14.03.2020 from https://think.ing.com/uploads/reports/IIS_Mobile_Banking_2017_Cashless_Society_260417.pdf
- Khiaonarong, T., & Humphrey, D. (2019). Cash use across countries and the demand for central bank digital currency. *Journal of Payments Strategy & Systems*, 13(1), 32-46.
- Melnychenko, O., & Hartinger, R. (2017). Role of blockchain technology in accounting and auditing. *European Cooperation*, 9(28), 27 - 34.

- Moran, A. (2016). *The War on Cash: How Governments and Banks are Killing Cash and What You Can do to Protect Yourself*. ISBN: 1520791712.
- Przyłuska-Schmitt, J. (2019). Pieniądz gotówkowy czy bezgotówkowy?. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H - Oeconomia*, 52(6), 87-96. <http://dx.doi.org/10.17951/h.2018.52.6.87-96>
- Liu, Sh. (2020). *Global technology industry cash and equivalents share of total assets from 2007 to 2019*. Retrieved 14.03.2020 from <https://www.statista.com/statistics/787740/worldwide-technology-industry-cash-equivalents-total-assets/>
- Wojtkowiak, G. (2020). *Coraz częściej płacimy elektronicznie. Czy gotówka zniknie z obiegu?*. Radio Poznań. Retrieved 14.03.2020 from <http://radiopoznan.fm/informacje/kluczowy-temat/dr-g-wojtkowiak>.

References

- Access to Cash Review - Final Report march.* (n.d.). (2019). Retrieved 14.03.2020 from <https://www.accesstocash.org.uk/media/1087/final-report-final-web.pdf>.
- All aboard for the cashless society. ING International Survey Mobile Banking.* (n.d.). (2017). Retrieved 14.03.2020 from https://think.ing.com/uploads/reports/IIS_Mobile_Banking_2017_Cashless_Society_260417.pdf
- Batiz-Lazo, B., Haigh, T., & Stearns, D. (2011). How the Future Shaped the Past: The Case of the Cashless Society. *Bangor Business School Working paper*, 11/009. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1986011>
- Bublyk, I. (2016). Payment cards market in Ukraine: prospects and limitations of development. *Economics and forecasting*, 3, 51-64. <http://dx.doi.org/10.15407/eip2016.03.051>
- Chaikovskiy, Ya. (2018). Hroshovi obih v Ukraini: suchasnyi stan, problemy ta napriamy udoskonalennia orhanizatsii. *Svit finansiv*, 2(55), 108-122. Retrieved 14.03.2020 from <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/31336/1/%D0%A7%D0%B0%D0%B9%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf>
- Chupryna, L. V., & Leliuk O. S. (2019). Problemy ta perspektyvy rozvytku bezgotivkovykh rozrakhunkiv v Ukraini. *Infrastruktura rynku*, 32, 462-466. Retrieved 14.03.2020 from http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/71.pdf
- Drozd, W., Marszalek-Kawa, J., Miskiewicz, R., & Szczepanska-Waszczyzna, K. (2020). *Digital Economy in the Comporary World*. Torun: Wydawnictwo Adam Marszalek.
- Dzwigol, H. (2020). Methodological and Empirical Platform of Triangulation in Strategic Management. *Academy of Strategic Management Journal*, 19(4), 1-8
- Dzwigol, H., Dzwigol-Barosz, M., Miskiewicz, R., & Kwilinski, A. (2020). Manager Competency Assessment Model in the Conditions of Industry 4.0. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 7(4), 2630-2644. [https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.4\(5\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.4(5))
- Erling, G. (2013). Cash is dead, long live cash. *Journal of Payments Strategy & Systems*, 7(1), 43-49.
- Fishchuk, V., Matiushko, V., Cherniev, Ye., Yurchak, O., Lavryk, Ya., & Amelin, A. (2018). *Ukraina 2030E - kraina z rozvynutoiu tsyfrovoyu ekonomikoju*. Retrieved 14.03.2020 from <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.
- Harasim, J. (2016). *Europe: The Shift from Cash to Non-Cash Transactions*. In: Górka J. (eds) *Transforming Payment Systems in Europe*. Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions. Palgrave Macmillan, London https://doi.org/10.1057/9781137541215_2

- Holub, A. (2016). *Kiberzlochynnist u vsikh yii proiavakh: vydy, naslidky ta sposoby borotby*. Retrieved 14.03.2020 from: <https://www.gurt.org.ua/articles/34602/>
- Khiaonarong, T., & Humphrey, D. (2019). Cash use across countries and the demand for central bank digital currency. *Journal of Payments Strategy & Systems*, 13(1), 32-46.
- Lebedyk, H. V., Maksiutenko, N. O., & Yatsenko, V. V. (2016). Stan ta perspektyvy orhanizat-sii bezghotivkovykh rozrakhunkiv v Ukraini. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humani-tarnoho uniwersytetu*, 22, 166-171 Retrieved 14.03.2020 from <http://www.vestnike-conom.mgu.od.ua/journal/2016/22-2016/38.pdf>
- Liu, Sh. (2020). *Global technology industry cash and equivalents share of total assets from 2007 to 2019*. Retrieved 14.03.2020 from <https://www.statista.com/statistics/787740/worldwide-technology-industry-cash-equivalents-total-assets/>
- Melnychenko, O. (2013). Analysis of the use of modern means of payment in the context of the withdrawal of cash from outside bank circulation in Ukraine. *Herald of the National Bank of Ukraine*, 1, 26-31.
- Melnychenko, O. (2014). Globalization Backgrounds for the Emergence and Development of E-money. *Business inform*, 10, 345-352.
- Melnychenko, O., & Hartinger, R. (2017). Role of blockchain technology in accounting and auditing. *European Cooperation*, 9(28), 27 - 34.
- Moran, A. (2016). *The War on Cash: How Governments and Banks are Killing Cash and What You Can do to Protect Yourself*. ISBN: 1520791712.
- Naumenkova, S. V., & Mishchenko, S. V. (2018). Oversait platizhnykh system na zasadakh ryz-yk-oriietovanoho nahliadu. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, 2, 149-157.
- Przyłuska-Schmitt, J. (2019). Pieniądz gotówkowy czy bezgotówkowy?. *Annales Univer-sitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H - Oeconomia*, 52(6), 87-96. <http://dx.doi.org/10.17951/h.2018.52.6.87-96>
- Struktura hotivky v obihu*. (n.d.). (2020). Retrieved 14.03.2020 from <https://bank.gov.ua/news/all/gotivkoviy-obig-v-ukrayini>.
- Top countries moving towards a cashless society by 2022, revealed by GlobalData*. (n.d.). (2020). Retrieved 14.03.2020 from <https://www.globaldata.com/top-countries-moving-towards-a-cashless-society-by-2022/>.
- Wojtkowiak, G. (2020). *Coraz częściej płacimy elektronicznie. Czy gotówka zniknie z obiegu?*. Radio Poznań. Retrieved 14.03.2020 from <http://radiopoznan.fm/informacje/kluczowy-temat/dr-g-wojtkowiak>.
- Zbytky vid nezakonnykh dii iz platizhnymy kartkami zmenshylysia bilshe nizh udvichi*. (n.d.). (2020). Retrieved 14.03.2020 from <https://bank.gov.ua/news/all/zbitki-vid-nezakon-nih-diy-iz-platijnimi-kartkami-zmenshilysya-bilshe-nij-udvichi>

Received: 15.03.2020

Accepted: 25.03.2020

Published: 30.04.2020